

Presentació

Santa Coloma de Farners acull una nova exposició de l'artista Glòria Morera. És un plaer que sigui en motiu de la Festa Major, un esdeveniment que aplega tota la ciutadania.

Així com el nostre paper és el de posar a disposició de tots els ciutadans aquells valors culturals més singulars, una de les funcions de l'artista és presentar la seva creació per somoure l'interior de cadascun de nosaltres. Sens dubte, Glòria Morera, ho ha aconseguit al llarg de la seva trajectòria artística i amb aquesta exposició en veiem les seves millor essències.

Contemporània d'Emília Xargay i M. Assumpció Raventós, Glòria Morera ha exposat —entre d'altres ciutats— a Barcelona, París i Madrid. La Glòria és una artista que treballa diferents disciplines de les arts i en totes elles hi destaca una línia femenina i molt personal.

Estem davant una persona culturalment activa i significativa en el camp de l'art, del dibuix i de la promoció artística i cultural a la nostra ciutat des que hi va venir a viure. A Santa Coloma, la seva activitat ha estat constant amb la pintura i amb l'ensenyament i didàctica de diferents tècniques i disciplines. No volem oblidar tampoc l'organització del Saló Femení d'Art Actual celebrats del 1962 al 1971, juntament amb Àngel Marsà, i amb la col·laboració de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona.

La petja d'aquesta estimada artista a la nostra ciutat és present també en la seva obra escultòria on volem destacar el conjunt dedicat a Sant Salvador d'Horta a l'entrada del parc.

No hi ha manera millor per celebrar la Festa Major que la de poder contemplar aquesta nova proposta de Glòria Morera i que combina dibuix i escultura. Acosteu-vos-hi i gaudiu-ne!

Bona Festa Major.

Joan Martí

Batlle de Santa Coloma de Farners

El succeir del temps i la necessitat de capturar la caducitat de la bellesa

De l'autorepresentació a través del colossalisme corporal a l'abstracció de la bellesa idíl·lica

Per **Isa Fontbona**

El passat forma el cos de nostres vivències,
la musculatura de la nostra petita història.
Encara que hagués mil vides joïoses
no renego del que tinc guardat i reviscut.

Santa Coloma de Farners, 14 Juliol 2006
(Morera, 2006: 87)

Rere la *Naturalis Historia* de Plini el Vell (77-79 dC) hi trobem el relat del que alguns han considerat el mite del naixement de la pintura, i més concretament del retrat. S'explica que Kora, una jove coríntia enamorada, i alhora trista davant la partida del seu estimat a la guerra, troba la forma de captar l'essència d'aquest per quan esdevingui absent. Veient la projecció de la silueta d'aquest a la paret, fruit de la llum d'una espelma, Kora en resseguí el perfil i va evitar així que aquesta caigués en l'oblit.

És en aquest gest creatiu, el de retratar, en què sense cap mena de dubte és inevitable pensar també en la gran Artemisia Gentileschi, que s'autoretratà reproduint aquest mateix gest el 1638-39, personificant-se com a al·legoria a *Autoretrat com a al·legoria de la pintura*. Gentileschi és una evidència clara que la feminitat a través de la representació de cossos punyents és una via legítima per defensar el seu espai en un món d'homes, i més en el seu cas, retratant el seu violador com a ésser degollat, Holofernes, esdevenint ella la ferma i colpadora Judith, fent justícia en l'obra *Judith degollant Holofernes* (dues versions: 1612-13, 1620). Gentileschi fou una personalitat inspiradora per a l'onada feminista dels anys setanta, tot reivindicant la posició de la dona en la història, i més específicament en el terreny de l'art, del qual massa sovint elles n'han restat al marge.

Glòria Morera no és una personalitat que pugui pensar-se de forma independent a la creativitat, sigui quina sigui la seva expressió: pintura, escultura, poesia..., i la seva aferrissada passió per la cultura, sobretot per l'antiga Grècia.

En el seu gest de resseguir la silueta, no busca resseguir la de cap estimat per fer-lo romandre etern, sinó la seva pròpia projecció, encara que és prou evident que al llarg de la seva trajectòria han estat moltes les persones que han estat retratades a través de la seva mirada i de les seves mans.

No podía ser otra la modelo, ya que espíritu y cuerpo van a la par, y la mano ejecutora, sobriamente preparada junto al entusiasmo, deshace toda preocupación. Tus energías surgen del inconsciente que te eleva hacia el dominio y la capacidad. [...] siento que la creatividad circula por mi sangre en un juego de autosuficiencias. Había que desfogar pincel y alma en aquella vida de incógnitas. (Morera 2009: 450)

En qualsevol cas, en allò que m'agradaria poder focalitzar-me és en aquesta atenció al cos, al propi cos. Una forma de representació que al seu torn porta a terme recreant-se en la dificultat, per tal de ser escoltada.

De fet, ella mateixa defensa (Morera 2006: 41) que un bon retrat ha de desprendre aquesta proporcionalitat, harmonia, mesura..., atributs indiscutiblement d'arrel grega, els quals defineixen sense cap mena de dubte allò que era entès per bellesa en la cultura clàssica.

Cos representat contornejant-se, cos que ens recorda les potents escultures de les deesses del Partenó grec on la bellesa de la nuesa és recoberta per robes sinuoses, evitant mostrar més del compte quan es tractava de cossos femenins. Al seu torn, Morera posa davant del mirall tot fent equilibris entre tamborets i coixins, capturant aquell instant fugaç, la joventut, i ho fa sense dilacions. El seu nu retrat és plasmat amb una contundent corpulència, reafirmant la seva posició. Malucs amples, bessons marcats, ventre voluminós, pits carnosos...

La bellesa és una realitat; en el futur esfondrament (Morera 2006: 93)

És cert que trobem en els autoretrats devoció per aquell cos bonic i fort de joventut, un cos resultat d'haver superat multiplicitat de dificultats al llarg dels anys. La malaltia fou l'enemic a qui fer front en diferents moments d'aquest fructífer camí, i de fet aquesta ha esculpit el caràcter fort, persistent i rebel de Glòria. Però seria una lectura massa superficial i simplista parlar sols de narcisisme quan ens situem davant els seus autoretrats; hi ha més que una consciència de la seva bellesa, no busca recrear-se en aquesta, sinó en la tècnica. I fent-ho, alhora, situar-se en l'espai, una presència corporal i pesant recuperant aquell espai que el discurs predominant volia silenciar, la veu de la dona en el camp de l'art.

Estàtica, sola, centrada la meua figura en el llenç, projecto els meus sentiments a través de la pintura, i de la imensa necessitat de reflectir (enmig de sers autoprotegint-se amb gestos al·lucinants) la meua nuesa, la meua aconseguida autenticitat, no sense haver expulsat abans fantasmes, normes, indigestes imposicions. (Morera 2006: 31)

Tenía dieciséis años y estaba harta de oír cómo tenía de pensar. Desde la adolescencia me llovieron avisos y comentarios absurdos sobre privaciones impuestas a la mujer, siempre ventajosas para el hombre. [...] No me interesaban los pútridos conceptos de una sociedad servil y puritana por temor a mutuos celos (Morera 2009: 86)

Aquesta reivindicació per trencar amb la posició subalterna de la dona va fer inclús que la mateixa Morera fos la principal promotora del *Salón Femenino de Arte Actual* (1962-1971¹), que oferia un espai a nivell internacional per tal que algunes dones artistes, seleccionades prèviament, poguessin exposar. No absent de crítica, fou un esdeveniment revolucionari, i més tenint en compte l'època en què ens trobàvem, en ple franquisme, quan el paper de la dona era relegat a l'àmbit reproductiu, de la casa i la família. No es buscava una reivindicació feminista, però sí reformular el concepte d'art femení' (Faxedas-Fontbona-Mayayo 2019).

Cuando yo expongo suelo oír comentarios así: 'Parece imposible que esta pintura tan fuerte sea de una jovencita.' Esto no se lo dirían a un hombre. Al agruparnos nosotras, al reunir nuestra obra logramos que puedan en un instante comprender que la mujer pinta igual que el hombre, sin que guarde relación con su presencia física. (Rubio 1962)

—Verás, éticamente nos cuestionan... No nos toman en serio. El mundo no es justo con la mujer. No lo fue nunca [...] -No soy feminista, pero sí consciente con una rebeldía personal. [...] tratábamos de revalorizar el fenómeno de la mujer en el arte. (Morera 2009: 169)

"I després del darrer núvol, penetrar els assossegats annals que em portaran a la maduresa, acceptant l'empenta del temps sobre el meu cos amb l'oportú cansament, suficient il·lusió i eloqüent ànim." (Morera, 2006: 41)

Amb el temps, però, l'interès per l'autoretrat queda desplaçat pel que trobem en major expressió a la selecció que conforma l'exposició present. El punt d'atenció de Glòria no busca atrapar aquesta caducitat de la bellesa, sinó que es desplaça en cercar expressar la bellesa a través de l'al·legoria. Si bé en l'antiga Grècia es parlava de la bellesa física com a expressió del bé moral, l'amor, tal com Plató defensa en el seu diàleg *del Fedre*, és l'expressió pura d'aquesta bellesa. No és, doncs, descabellat el procés d'expressió que ha viscut l'artista colomencoterrasenca, en tant que la mateixa expressió de la bellesa passa per les distintes edats de l'home, i com a tal, a cadascuna li correspon una forma d'expressió distinta.

El que podem trobar en la majoria de les obres plasmades en el llenç és que són creades a través de traços realitzats amb pastel, no es regeixen per l'ansiosa necessitat de demostrar un detallisme, de crear volums contundents tot assolint ocupar un espai, una pròpia declaració d'intencions: "Ei, jo soc l'artista, i sí, soc dona!", sinó que tot queda reduït a traços que amb la mínima expressió destil·len aquesta vigoria. No es tracta de captar la bellesa fugissera, ni d'intentar demostrar l'habilitat ni el domini de cap tècnica, fet més que evident. Ja diu Txèkhov que "la brevetat és germana del talent"; en aquest cas, més que 'brevetat' és la reducció a l'essència allò que condueix aquesta etapa de temàtica amorosa a través de figures escultòriques dibuixades, com si de resseguir les seves siluetes es tractés.

Aquell "coneix-te a tu mateix" tot reptant la mirada furtiva a través del mirall ha quedat apartat. La bellesa del cos ha estat reduïda a aquella essència pura, destil·lada, intensa, tot succeint a una altra forma de bellesa més pura.

En el zenit de les reflexions

"Esfondrada la bellesa del cos;
l'atractiva atracció
és suplantada per la beutat abstracta
que augmenta dignificant l'edat.
I es potencien carícies,
esments, gestos en dits desmaiats.

[...]

No podem detenir el temps,
cal reaccionar i avançar
a fi de culminar la vellesa,
àdhuc sentint l'acaronament del declivi"
(Morera, 2006: 77, 78)

1. Glòria en fou la principal promotora fins al 1966.

Conec Glòria Morera des que jo era un jove de 19 anys, estudiant de filosofia i amb ànima d'artista autodidacte. S'acabava d'instal·lar al poble. Recordo les festes d'art al seu pis de la plaça Farners i la seva amistat amb la mare. Per a l'ambient cultural i artístic de la Santa Coloma del anys setanta va ser una ventada d'aire nou. Una dona artista amb un temperament de foc i una producció solvent i amb molt d'ofici i creativitat era molta bonança. Amb els anys ens ha anat deixant un llegat que no deixa indiferent a ningú.

Hem tingut ocasió de veure la seva obra en moltes exposicions, individuals i col·lectives, a casa nostra. Coneixem bé la seva pintura, que volta sovint entorn de la nuesa del propi cos com un crit de la voluntat de ser, com un símbol de la llibertat. Perquè Glòria és una artista simbolista des d'un subjectivisme personal molt potent. Tota la seva obra recull un munt d'elements que es repeteixen perquè són símbols més enllà de la bellesa formal dels objectes, plantes, animals, homes i dones, la música o les caretes. Res hi és perquè sí. Tot és carregat d'intenció. Glòria Morera dona imatge als conceptes immaterials, es mou amb molta soltesa en el món al·legòric.

En aquesta exposició l'artista ens presenta cinc escultures, i una selecció de dibuixos i pastels, tots ells, o gairebé, vinculats directament a la seva obra poètica. Fora dos escultures recents, les obres d'aquesta exposició tenen un component antològic.

Les escultures, excepte «El Torero», són retrats fets al llarg de la seva rica relació amb Llafranc i l'ambient artístic i bohemí de l'època a la Costa Brava. Són personatges amics seus i molt coneguts: en Manolo Bisbe «el gitano de la costa», la Chunga, el músic i compositor Ricard Viladesau i Carlos Bisbe *Rambo*, nebot del Manolo. Les dues primeres són especialment

interessants per la seva forta expressivitat, que correspon molt bé als personatges, gent de la bohèmia i la faràndula. El retrat del músic, magnífic, és més formal, però íntimament lligat al tema de la música i els instruments, molt recurrent en la pintura i també en el dibuix i l'escultura. Quant al Torero, és una obra de denúncia que ens parla de la supèrbia, de la brutalitat, del menyspreu a la vida. Totes elles han seguit un procés llarg des del dibuix, passant pel modelatge fins a esdevenir bronze («La Chunga») o fibra de vidre patinada en bronze, com posen de manifest les carpetes plenes d'apunts que guarda al seu taller atapeït de feina.

Els dibuixos i els pastels són una selecció de la ingent producció de l'artista en aquestes tècniques de creació que domina amb escreix. El dibuix és pura imaginació, fluid. No hi ha model. És el fruit d'un domini que li permet fer emergir un món del no-res amb un llapis i un paper. El seu és un realisme simbolista, carregat d'expressionisme, de sàtira social i reflexions molt subjectives sobre la naturalesa humana: la hipocresia, la vanitat, la supèrbia, l'engany..., però també l'amor, la parella, la música, la fauna i la flora...

Gairebé tots són il·lustracions dels seus poemes. Al·legories en estat pur. Partint del poema, la poetessa fa la metamorfosi en dibuixant i ens il·lustra amb imatges les seves pròpies paraules. Darrere el recurs a la mitologia clàssica i a la mitologia oriental emergeix una mitologia pròpia on ella és protagonista i deessa creadora al mateix temps. Es fa difícil triar entre tants dibuixos. Em criden fortament l'atenció els que il·lustren «Una Eurídice turmentada». És un llibre que recull dibuixos, pastels i pintures de gran categoria. Les formes són, en els dibuixos, estilitzades, netes, lluminoses, i Glòria se submergeix en molts d'ells en un surrealisme personal digne de menció. Contempleu les caretes vegetals, les papallones, els dimoniets i els personatges que habiten cargols de mar, o atrapats pel pop de la luxúria.

La natura agredida també sura en el dibuix. Les il·lustracions del «Bestiari amenaçat» en són un exponent. Les llaunes de beguda xafades, les llaunes de sardines (o musclos o tonyina...), els recipients de vidre trencats..., tot plegat a peus dels homes i dones embadalits amb el vol de les aus, el temps que passa, tot allò que es perd i alhora la lluita per preservar l'essència de la vida. També ens parla de l'agressió mediambiental en el poema «El lent expirar dels Déus», on els cranis s'enllacen amb peixos i crustacis evocant la degradació dels mars.

El simbolisme fàl·lic dels cignes és una altra constant en molts dels dibuixos.

Un paper central el té la música. Els instruments musicals conformen moltes de les il·lustracions dels seus poemes. La parella i la música van de la mà sovint. La parella sol estar lligada al fet de donar vida, de crear un nou ésser. La creació, el sant grial de l'artista. En aquests dibuixos ens parla també de l'harmonia, de la sensibilitat, de la complicitat, del plaer. En trobarem bons exemples. Ella mateixa és a voltes la protagonista del relat. Àngels i dimonis trien els sons dels instruments i lloen la natura. La dualitat sempre és present, però venç quasi sempre el cant al plaer i a la vida. Els dimonis somriuen perquè el goig és la fita.

I no podia faltar a l'exposició un autoretrat. Glòria es pinta i es dibuixa sovint a si mateixa. Orgullosa de ser qui és, es dibuixa sense complexos. En aquesta ocasió la veiem acompanyada de la seva gossa. Li agraden molt els animals i em consta que té debilitat pels gats. Trobarem un munt de bèsties en els dibuixos.

Una altra constant: és una artista que no fa concessions. Us convido a mirar amb curiositat el món de Glòria Morera i a apreciar la sensibilitat del seu treball.

Pintura al pastel

Es tracta d'un procediment agraït, molt directe, amb aquest acolorir sense intervenció del pinzell. Tan sols el gest de la mà en esfumar el color, graduant-lo, atenuant-lo o intensificant-lo amb l'ajut dels dits, transformats en petits mags juganers.

Com ja sabeu, l'habilitat del gest la dicta la ment. Ment nodrida pel coneixement de les formes a expressar. En aquestes composicions, el cos de l'home i de la dona, acompanyats d'instruments de música, són una oda a l'harmonia, són un tribut a l'essència de tota parella, ja que són font de vida. L'amor és un sentiment terriblement inspirador. Ha inspirat a tot artista, sigui gràfic, músic o literat...

En les composicions al pastel presentades no hi ha físicament aportació de models. Des dels meus primers passos com a aprenent de l'art, de molt joveneta, em vaig adonar que si vols dominar les formes d'una manera directa i exposar-les imaginàriament t'ho has de treballar. Has d'estudiar, observar i aprofundir la seva anatomia; dibuixar i dibuixar el cos al natural.

Coneixedora de tan bàsica importància, he transmès el tema carregant-lo de lirisme, com podeu comprovar en aquests dibuixos al pastel, i també dins de la sobrietat de la tinta. Poesia i dibuix sempre agermanats, còmplices l'una de l'altre.

Tintes, llapis, carbó...

Sa majestat el llapis... També podríem assenyalar com a tal el carbonet...

No ens equivoquem amb la senzillesa del llapis; amb el traç ben dominat és una eina exquisida. Vivim en un món de llums i ombres... Ombrejar, creuant la trama, aporta un immens plaer en l'execució, i el resultat es bàsic, captiva.

Sempre amb el quadern i els estris a sobre, a la platja feia apunts dels cossos estesos a la sorra sense que la gent se n'assabentés.

Havent estat molt malalta, i prohibits els espais tancats, el meu pare, acabat d'estrenar el Camp Nou, m'hi feia anar perquè em distraigués. Bé, el futbol no m'interessava gaire, ja que en els bons partits hi anava ell, però no hi perdia el temps. Com sempre portava al cim els meus instruments. Amb rapidesa, copsava a cops de llapis el personal que m'envoltava. Encara conservo un apunt que reflecteix l'entusiasta mastegant, amb delit, el caliquenyo.

També en aquesta mateixa època d'impàs a causa de la malaltia, els meus pares llogaren els serveis de la model oficial de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, on jo ja havia acabat la carrera. Ho feien perquè no pensés massa, i perquè no perdés agilitat en el dibuix.

La Pepa, així es deia l'esmentada model, posava per a mi. Mentre ella xerrava i xerrava jo traslladava al carbó sobre paper el seu cos en gran format. Més tard el resultat va passar a constituir inspirades composicions a l'oli.

La temàtica

Sempre m'ha preocupat el tema ecològic, m'hi he bolcat molt a través del dibuix i en la meua fase literària. He constatat denúncia i rebuig, i he expressat aquests sentiments a favor del nostre preciós planeta, tan amenaçat per la simplicitat humana.

L'obra aquí presentada està realitzada íntegrament a partir de la imaginació, menys els autoretrats i retrats com els de Manolo i Carlos Bisbe, grans amics, freqüentats en les meves estades a Llafranc. Com podeu apreciar, a l'escultura de Ricard Viladesau el músic i compositor sosté la seva tenora, i amb ella va posar. Per al també presentat bust de la gitaneta *bailaora*, ella també va posar. El nom el guardo per a l'anonimat.

Obres que foren primerament realitzades pel procediment del modelatge, guiant-me amb els apunts a llapis, realitzats directament sobre els personatges, que posaven estàtics. La figura del torero fanfarró i la seva víctima, el toro, és totalment imaginativa.

Els resultats no succeeixen per miracle, tot ho ha aconseguit la meua constant dedicació a l'estudi de les formes.

Els meus principis com a poeta daten dels 15 anys, però d'això en parlarem un altre dia. El dibuix, les pintures i les escultures il·lustren poemes i d'altres escrits en prosa, però de vegades el poema antecedeix l'obra gràfica.

Vostra sempre, Glòria Morera Font

Professora, pintora, escultora i poeta, intercalant-hi tasques i complots domèstics

